

ПЕЧО
ГОСПОДИНОВЪ

825

Кр 970

810-7A

ПОСОКИ И ЦЕЛИ

ЕСЕТА

ПРЕДЪЛЪ

ПЕЧО ГОСПОДИНОВЪ

ПОСОКИ И ЦЕЛИ

ЕСЕТА

ПРЕДЪЛЪ

Скр 826
570

826

Регионална библиотека
"Дора Габе" Добрич

ОКРЪЖНА БИБЛИОТЕКА
„Г. КРОСНЕВ“ – ДОБРИЧ
Инв. № 8986 / 1988

ПРЕКЛАСИРАНА
1988 ГОДИН

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ
2013

София
печатница „художникъ“
1983

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ
2016, 16.12.18

НАЦИОНАЛЕНЪ ТРАГИЗЪМЪ

Българската история, низъ отъ кървави страници, красноречиво свидетелствува за борческия устремъ и за поломенитѣ надежди на единъ богоизбранъ народъ, който презъ всички времена е дигалъ хоругви въ упорита борба за своята правда и свобода.

Нашенци, които сж гледали живота съ вързани очи и винаги сж отминавали племенната трагедия на българския народъ, упорито разнасятъ легендата, че той билъ робъ на практицизма, слѣпъ за възделенията на красотата, отъ рождение окованъ въ земнитѣ вериги на черното настояще. Вѣрно ли е това? Възможно ли е единъ народъ, който въ нещастията и въ паденията си, поради своето младенчество, все още се изживява, винаги жертва на космичнитѣ си стихии, всѣкога устременъ и никога неприласканъ отъ златната надежда на философското примирение и народностното осъзнаване, — да бжде соченъ като въплъщение на земното и на неговитѣ повели?

За българския народъ важи съ еднаква сила утвърдението, че той е въ вѣчна война съ себе си, но затова пъкъ упоритъ въ борбата. Притѣсненъ подъ напора на чужди влияния — стопански, културни и политически, — той винаги е водилъ жестока борба за своето национално съществуване и народностно са-

мосъхранение. Тукъ се криятъ залежитѣ на неговия националенъ трагизъмъ.

Ако бихме могли да погледнемъ на българската история презъ очилата на вѣковнитѣ български страдания и тѣрсения, които непрестанно сж опожарявали душата на България, ако можехме да прозремъ въ светая светихъ на българския народъ и въ неговитѣ кошмарни съновидения, — безъ особена мжка щѣхме да откриемъ пжтеката, която минава презъ горнилото на българската историческа сждба и нѣкъде далече се изгубва въ националния патосъ на борбата и въ неумолимата жажда за животъ.

Не е трудно да се проследи духовното просвѣтление, нравственото възмогване, народностното осъзнаване и днешния духовенъ обликъ на българския народъ. Това най-добре личи въ творческото начало, което ни завеща Христо Ботйовъ — единъ отъ гениитѣ на племето ни, живѣлъ въ вихъра на епичнитѣ борби за национално освобождение.

Има нѣколко важни възли въ неговото творчество, които и при единъ бѣгълъ погледъ се хвърлятъ въ очи: срѣдъ душната атмосфера на механата и апокалиптичнитѣ проклетия, изречени въ часове на нечувано безразсждство, идва повишеното самочувствие и овладениятъ борчески тонъ, който въ „До моето първо либе“ звучи като дивна симфония, за да прогърми съ грѣмотевичния трѣсъкъ на всепобеждаващия устремъ, намѣрилъ гениално въплъщение въ дивната балада за Хаджи Димитъръ.

Не е необходимо да се впускаме въ подробенъ анализъ на тази красива епопея на

неувѣхващия подвигъ, — достатъчно е да отбележимъ само единъ контрапунктъ въ нейната вътрешна хармония. Въ „Хаджи Димитъръ“ съ прозрението на гения и съ замаха на сърдцеведа Христо Ботйовъ хвърля снопъ лъчи въ тъмното робство: единъ герой умира срѣдъ недрата на природата съ усмивка на уста, защото смъртъта е отдавна блѣнувана мечта — постигнатъ идеалъ, който открива дверитѣ на обетованото бждеще, чрезъ който единствено се постига живота и следъ смъртъта.

Така героятъ, падналъ за свободата на своя народъ, става изкупна жъртва за човѣшкото освобождение. По този начинъ Ботйовъ майсторски ни загатва за племенната трагедия на българския народъ, земниятъ жребий на който му е отредилъ да се бори за свобода, жъртва на своята жажда за общочовѣшко освобождение. Тукъ се преплитатъ националното и общочовѣшкото въ него, за да се подчертае великата мисълъ, че отечеството е една лъча отъ голѣмото слънце на човѣчеството, че героятъ, борейки се за бждещето на своя народъ, чрезъ смъртъта си изкупва великата жъртва за красивото бждеще на човѣчеството.

Земя съсъ братска кръвъ оплискана,
народъ въ синджири окованъ, —

така започва легендата за земята на бунтовника, така започва поемата за неволническата участъ и непосилната сждба на българското племе. Историята се знае: опожарени села, бесилки, дъщери съ разкъсани пазви, окървавени равнини, надъ които демонично препуска септемврийскиятъ вѣтъръ, развѣлъ надъ цѣлата страна горчивата жалба на поробенния народъ. Велики сж неговитѣ страдания. Бунтов-

никътъ, символъ на осъзнатата народна енергия, въплъщаващъ въ себе си трагичната вина на племето, въ днитѣ на голѣмата племенна покруса, съ очи обърнати къмъ Родината, изрича знаменателнитѣ думи:

Какъ да дигна тежка клетва,
какъ за тебе зло да кажа, —

— — — — —

робъ робията намразилъ,
синъ — родината обикналъ.

Това синовно чувство къмъ мжкитѣ на народа, това благоговейно отношение къмъ неговитѣ борби най-добре е подчъртано въ вѣрата, която като неугасващъ факелъ винаги е била предъ очитѣ на българския народъ. Всички борци и всѣки героиченъ народъ трѣбва да бждатъ окрилени отъ надеждата, тази велика утешителка на човѣка и на човѣчеството, защото който не вѣрва — умира. Благодарение на това повишено национално самочувствие българскиятъ народъ е успѣлъ да съхрани живеца на своята национална свѣсть. И днесъ, когато поробенитѣ български покрайнини изнемогватъ подъ непосилното бреме на робията, сжщото това будно и тревожно чувство окриля приневоленитѣ, измжченитѣ и изтерзанитѣ.

И „Бунтовникътъ“ на Владимиръ Русалиевъ, който крие въ съкровищницата си духовнитѣ ценности на своя богоизбранъ народъ, като негова щастлива еманация — при вида на окървавенитѣ рѣки и при спомена на падналитѣ жъртви, въ мжчителнитѣ угризения и въ кошмарнитѣ съновидения на българския националенъ трагизъмъ — живѣе съ бодрото и неугасващо чувство, че

Следъ теглата радостъ иде,
следъ робия — свободата.

Слѣзълъ отъ върха на Балкана, отъ черния върхъ на българската национална Голгота, кждето е оставилъ кръста на разпятието, съ склучени вежди и съ стиснати песници той броди въ долинитѣ на племенната трагика съ призива на уста:

Дружино моя,
юнаци, —
вий, триста орли ранени,
станете, братя,
станете,
развѣйте бойни байраци.

Като тълмачъ на народната мжка бунтовникътъ живѣе съ предопредѣлението, че трѣбва да въплѣти въ дѣло и въ подвигъ народнитѣ въжделения за свобода и освобождение. Затова неговата молитва предъ Родината — разпната светица — е зовъ за борба. Затова въ часоветѣ на най-черната нощъ, дълга като робството, той живѣе съ мисълта, окриленъ отъ волята, да пробуди всички за спали воини за решителна разплата.

Една велика камбана отъ върха на родния Балканъ ще потржби буреносния зовъ за смъртъ и свобода. И наедно съ нея цѣлъ народъ ще изплаче робската си жалба. Ще застави, ще запѣе, разперилъ гиганскитѣ си криле, септемврийскитъ вѣтъръ. Отвредъ благовестъ ще гърми:

Бий
буреносна,
велика

и черна
камбана!

— — — — —
Да забиятъ,
да завиятъ,
да вопиятъ —
камбани,
камбани,
камбани —
по цѣлия свѣтъ
разлюлѣни. . .

И борбата отъ национална ще стане борба за общочовѣшко освобождение. Колкото това и да звучи фалшиво, историята и опитътъ ни учатъ, че нищо парадоксално нѣма въ утвърдението, че отечеството и човѣчеството сж два сиамски братя. Ако робството е позоръ на вѣка, ако срещу неговитѣ тъмни сили като единъ човѣкъ роптае и негодува човѣшката съвѣсть, какво неестествено има въ подчъртаването на истината, че борбата за национална свобода е борба и за общочовѣшко освобождение? Какво чудно, че националната борба води началото си отъ чувството за подвигъ и саможъртва? Нали за това животътъ има смисълъ на свещенодействие?

За автора на „Бунтовникъ“ е много ясно, че националното освобождение и националниятъ възходъ сж възможни само при едно човѣчество, което дръзко ще се смѣе надъ похитителитѣ и мракобеснитѣ. Владимиръ Русалиевъ би могълъ да каже подобно Петьофи, че свободата, за която той бѣше готовъ да жъртува и любовта, е най-скжпото въ живота на човѣка и на народитѣ. Него-

виятъ „Бунтовникъ“ завършва съ заклина-
нието:

И първото чудо да стане
на нашето кърваво време: —
народътъ да дигне дѣсница
отъ кръста Исуса да сHEME.

— — — — —
Да бжде:
и пролѣтъ
да пѣй,
да звѣни,
да лелѣй,
да гори —
въ сърдцата
на всички изстрадали братя,
въ душитѣ
на всички злочести сестри.
Да бжде!
Да бжде!
Да бжде: —
великия день на земята.

ПРЕКЛОНЕНИЕ ПРЕДЪ ЗЕМЯТА

Двата национални погрома на българския народъ бѣха като два стихийни пожара, които до смъртна болка изпепелиха народната душа. Окървавенитѣ поля, почерненитѣ къщи, разпятието, което тежеше надъ цѣлия народъ, — хвърлиха България въ пригрѣдкитѣ на бунта и на тревогата. Следъ толкова напусто похабени сили, следъ хилядитѣ човѣшки жѣртви и колосалнитѣ стопански и духовни разрушения нѣкакъвъ злокобенъ фантомъ бѣ хипнотизиралъ душитѣ. България бѣше развѣнчана, покрусена и онеправдана. Който не е видѣлъ разбититѣ български полкове, потъмнѣлитѣ лица на старитѣ и калени воители, женитѣ съ черни забрадки, горчивитѣ сълзи на сирацитѣ, — той не може да си представи, той не знае и не би могълъ да изживѣе покѣртителната народна трагедия, великата мъжа и кървавитѣ сълзи на българската национална Голгота: двата погрома на българското племе, духовното му кръщение.

Тукъ се коренятъ залежитѣ и творческитѣ стимули на новото поколѣние следъ войната, — неспокойнитѣ домогвания на следвоенна България, бунтовниятъ български духъ, социалниятъ патосъ на писателитѣ ни отъ ново време. Тукъ води началото си и оная стихия, която раздруса изъ основи още неукрепналата българска дѣржава и хвърли въ

смуть, въ болка и въ трепетъ душата на България. Тогава надъ страната тежеха буреносни облаци. Мечоветъ на разюзданитъ народни сили си даваха сражение предъ смаяния погледъ на народа, изтръпналъ и въ ужасъ предъ неизвестността.

Душата на българския народъ загуби завинаги своето първично равновесие. Дръмчитъ въ недрата ѝ още неосъзнати стихии като луди отпуснати коне стремително повлѣкоха колесницата на българската държава. Селото, дотогава неразорана целина, вследствие новитъ стопански и духовни преобразования, които донесе войната, мъчително се прощаваше съ своята романтика и неудържимо потъваше срѣдъ потока на кипналитъ страсти. Градътъ, съвсемъ новъ, съ промѣнена физиономия, изглеждаше непознатъ: наредъ съ агонизиращото еснафство мощно се възмогваха куминитъ на много фабрики, редомъ съ които се издигаха и монументалнитъ сгради на банкитъ.

Народната душа бѣ смутена. Очъртаваше се безпощадно ясно, както би казалъ Александъръ Блокъ, друмътъ на сждбовнитъ и необмислени решения. Българинътъ следъ войната бѣ зашеметенъ предъ неизвестността, която му чъртаеше настоящето. Новиятъ животъ създаде и новитъ хора. А всичко това намѣри болезненъ отзвукъ въ литературата.

На почвата на тѣзи обществено-политически наслоения лѣвичарството отъ всички нюанси неочаквано обсеби душата на народа. То откри своя фронтъ съ устремъ и съ безпощадна умраза. И докато на политическото полесражение лѣвичарскитъ партии се домог-

ваха стремглаво къмъ властта, въ литературата неговитѣ дръзки и безразсждни представители бѣха издигнали вече своитѣ барикади, — този новъ литературенъ фронтъ шумно възвести, че въ българската литература започва ново лѣточисление.

Писателитѣ ни отъ това време отразиха въ произведенията си една нова и непозната дотогава България: духовниятъ ѝ образъ изглеждаше състаренъ, физиономията ѝ — съ много бръчки и съ голѣми потъмнѣли очи, въ които нервно и остро блѣстѣше — и съ нахалность се натрапваше — новиятъ зовъ, вѣчно младиятъ повикъ: преклонение предъ земята!

Какво означаваше това?

Земята като символъ на страданията, осждена презъ вѣковетѣ неудържимо да блѣнува слънцето и небето, чрезъ своитѣ възторжени обожатели високо заявяваше на свѣта, че отъ долина на сълзитѣ тя трѣбва да стане земенъ рай на човѣцитѣ.

Всичко това, отъ една страна, даде възможность на писатели като Теодоръ Траяновъ да разтворятъ заключенитѣ двери на българската душа, — да овладѣятъ съкровищата ѝ, да разгнать книгата на племенната ни трагедия и да възсъздадатъ нейнитѣ неписани страдания. Отъ друга страна, напипали пулса на народнитѣ горчивини, нѣкои отъ съвременнитѣ на Траяновъ успѣха да отразятъ въ творческото си дѣло българския дуализъмъ, а наедно съ това и много други особености отъ чисто племенно естество за българския народъ.

Уви, поради неспокойния ритъмъ на времето, погълнати отъ неговия водовъртежъ, тѣ

не можаха, тѣ не успѣха да постигнатъ хармония, синтезъ, български стилъ. Между тѣхъ и народа остана скрита незайната пжтека, която извежда въ светая светихъ на българската трагика. Поради това на новото поколѣние следъ войната остана като непостигнатъ блѣнъ и като неотложна задача откриването на вѣчната връзка между писателя и народа, постигането на хармонията и племенното единство на българската душа. Тя трѣбва преди всичко да бжде овладяна въ нейната първична сжщностъ, за да може да се манифестира и въ произведенията на писателя, отърсена отъ случайното и съ завършенъ племененъ образъ.

Бурното време следъ войната даде обилна храна на новото поколѣние, привидно чуждо на предшествуващата го литературна традиция, упорито въ своитѣ търсения, — едно поколѣние съ крилатъ духъ, необуздано въ своитѣ литературни домогвания, отзивчиво къмъ народа и болкитѣ му, самонадеяно и съ повишено самочувствие, човѣчно, проникнато отъ граждански духъ.

Епохата и политическиятъ моментъ бѣха молепсали душитѣ на всички. Нищо чудно, прочие, че и писателитѣ отъ това време станаха отзвукъ на господствуващитѣ настроенія и на новитѣ възторзи, които поискаха да демонстриратъ, съ заклетата мисль да теглятъ бразда между вчера и днесъ, да развѣнчаятъ тогавашнитѣ литературни генерали, да превзематъ българската литература, като я освежатъ и приобщатъ къмъ земята, къмъ страданията, — да откриятъ и посочатъ новия пжтъ за българския Ханаанъ. Знакътъ на това

ново кръщение е твърде знаменателенъ. Той би могълъ да се изрази съ паролата: повече социална правда, човѣчностъ, български стилъ, племенно и духовно единство.

Това бѣ една ободрителна вълна, която чрезъ Христо Смирненски, Владимиръ Русалиевъ, Панчо Михайловъ и др. въ днешно време все повече се утвърждава като нова литературна традиция.

Доколко това увлѣчение бѣ голѣмо, показва фактътъ, че за известно време въ неговитѣ пригрѣдки и въ мрежата на борческитѣ му лозунги бѣха изпаднали и писатели като Николай Райновъ („Сироманъ Лазаръ“), Людмилъ Стояновъ („Бичъ Божий“), Емануилъ п. Димитровъ („Кораби“), Ник. Вас. Ракитинъ („Преди да съмне“) и пр.

Тази всепобеждаваща и мълниеносна вълна днесъ продължава своя щурмъ. Нейнитѣ редици съ всѣки изминатъ день се увеличаватъ. На българския литературенъ небосклонъ вече блѣсти новото зарево, което предвещава бждния день: победата на млада България, новата литературна традиция на социалната поезия, възходътъ на поколѣнието следъ войната, израстнало и родено подъ кървавия знакъ на безсърдечния Ньойи.

ПОСОКИ И ЦЕЛИ

Българската литература е още въ своитѣ пелени. Куха, банализирана фраза! Мнозина афиширатъ съ нея духовната си убогостъ. Обикновено тѣ казватъ: всичко писано до сега на български езикъ е упражнение по писменостъ, въ най-добрия случай — литература.

Има нѣщо вѣрно въ тави констатация, що се отнася до литературата ни преди 19 вѣкъ. Всичко писано до тогава — житиета, грамоти, сказания, апокрифи — българскиятъ литературенъ багажъ отъ епохата на „прѣжде убо словѣне не имаехъ кънигъ“ въ съзнанието на съвременността е мъртва литература. Затова днесъ и въ близкото бждеше тя ще бжде предметъ за изследвания предимно на филологията и историята.

Началото на българската литература се съвпада съ борбитѣ, които племето ни води презъ 19 вѣкъ, когато зрѣеше идеята за духовна, национална и политическа свобода. Това бѣха дни на „буря и натискъ“. Народътъ поиска да счупи вѣковнитѣ си вериги. Самочувствието му даде криле. Чрезъ черешовото топче той наивно вѣрваше, че ще разколебае здравитѣ държавни и политически устои на турцизма.

Първитѣ литературни опити на възраждащия се български народъ като мълния отразиха вѣковния гнѣвъ и волята му за сво-

бода. Окованъ въ вериги, жъртва на слѣпия случай, изтерзанъ отъ културния гнетъ на гърцизма, чрезъ перото на Добри Чинтуловъ той повелително заявяваше своето право на животъ :

Доста робство и тиранство,
всички на оржие!

Нека не бждемъ криво разбрани: литературата на единъ народъ е творческа еманация на националния му духъ, даденъ въ завършени художествени образи, съ свой националенъ стилъ. Българската литература се роди въ сизифската и кървава борба на народа ни за национално и политическо освобождение. Епохата на възраждането е най-високата точка на тази епична борба. Въ нея българскиятъ националенъ духъ се кали и осмисли, — намѣри теоритическа обосновка и литературенъ изразъ. Постиженията на писателитѣ ни отъ това време се слѣха съ устрема за свобода, който въ лицето на Христо Ботйовъ постигна своя най-пълненъ и завършенъ образъ.

Младата българска литература, започнала безъ литературна традиция, като живо ехо на епохата, въ началнитѣ си страници отрази самочувствието на пробуждащия се народъ. Писателитѣ ни отъ Добри Чинтуловъ до Иванъ Вазовъ сж доказателство за високото съзнание, което тѣ имаха за литературната, обществена и народна мисия на културния труженикъ. Литературата ни, проспала времето, когато Европа бѣше установила важни етапи въ развитието на своята книжнина и значителни литературни имена, бѣ извикана на животъ, за да овладѣе нацио-

налното самосъзнание на народа, неговитѣ духовни търсения, волята му за животъ.

Д. Чинтуловъ и Петко Славейковъ, като едни отъ основоположниците на българското литературно развитие, похабиха много творчески сили за овладяването на българския езикъ. Тѣ и плеадата тѣхни съвременници станаха изкупна жъртва на тази борба. Благодарение на тѣхъ днесъ ние се радваме на български стихъ и на сравнително гладкъ и гъвкъ езикъ. Тази борба премина и въ поново време и бѣ преодолѣна едва отъ Пенчо П. Славейковъ и П. К. Яворовъ.

Въ тѣзи ранни години българската литература плати данкъ и на публицистичността, поради което литературното наследство на писателитѣ ни отъ това време остави твърде голѣмъ литературенъ баластъ. Въ това отношение Христо Ботйовъ прави щастливо изключение,—макаръ пленникъ на епохата си, благодарение на своя голѣмъ духъ и тънъкъ усѣтъ къмъ хубавото, той не само я одухотвори съ неподражаемо проникновение, но и единственъ отъ своитѣ съвременници откри пжтя между сърдцето и перото: поезията му, огледало на своето време, е същевременно алхимия и на българския националенъ духъ. Животътъ и публицистичността на Христо Ботйовъ бѣха само поводъ, за да разкрие чрезъ тѣхъ и благодарение на мотивитѣ, които тѣ му даваха, многостранната си и многолика душа. Отъ малкитѣ поводи той умѣеше да изтрѣгва съ рѣдко вдъхновение голѣми пѣсни, съ трайна художествена цена.

Д. Чинтуловъ възпѣ копнежа за национално освобождение, Петко Р. Славейковъ — покрусата отъ неуспѣха въ борбата, сжщо така и усилията на просвѣтителитѣ за осъзнаването на българската душа, Ив. Вазовъ — възторга отъ миналитѣ подвизи и отчаянието следъ освобождението отъ първитѣ неумѣли стѣпки на освобождения вече народъ. Само Христо Бойовъ възсъздаде дълбокия смисълъ и динамиката на своята епоха, като отрази въ поезията си едновременно и литературния свѣтъ на своитѣ съвременници. Интересно е да се отбележи, че, докато неговитѣ съвременници постигнаха публицистично тогавашния български животъ, героятъ на Милинъ камъкъ проникна въ скрития смисълъ на събитията и въ потайнитѣ кѣтчета на българската душа. Затова Хр. Ботйовъ единственъ ще пребжде съ литературното си дѣло винаги свежъ и неуязвимъ за времето. Въ неговитѣ литературни творби българскиятъ битъ е даденъ въ своята потенциална сила. Той е най-националниятъ отъ всички други, макаръ всеобщо признати като национални творци. Той е еманация на племенния български духъ и въ това отношение би могълъ да се посочи като основоположникъ на българското литературно възраждане.

Ако може да се говори за литературна традиция въ България, тя не започва съ литературнитѣ опити и съ постиженията, които ни дадоха Д. Чинтуловъ, Петко Славейковъ и др., а съ този важенъ и сждбоносенъ за вой, дете българскиятъ духъ получи кръщение, намѣрилъ своя апотеозъ въ жизненото и литературно дѣло на българския сърдцеведъ

— Христо Ботйовъ. Въ него за първи път българскитѣ племенни стихии бѣха отразени и осмислени. И днесъ неговото литературно дѣло има значението на литературно кредо: отъ една страна той свърза живота съ литературата, отъ друга — своето литературно дѣло съ племеннитѣ търсения на националната душа; на трето мѣсто, благодарение несъмнения си талантъ, той отрази всичко това въ зрѣли, художествени и напълно завършени образи.

Така проблемата за българската душа, основниятъ мотивъ на литературата ни следъ възраждането, а наедно съ нея и идеята за овладяването на народностното и племенното ни осъзнаване намѣриха своя класикъ.

ВЪЗВРЪЩАНЕ КЪМЪ НАРОДА

Следвоенна България даде чувствителенъ тласъкъ на народническата поезия. Българскиятъ националенъ погромъ разкри предъ духовния погледъ на писателя суевѣрията, на които народътъ плати кървавъ данъкъ. Този новъ духъ разкри неосъзнатитѣ народни стихии, които, следъ като изведоха България на Голгота, стремглаво я тласнаха по буреносния пѣтъ на размирието и междуособицата. Българската общественостъ бѣ загубила своята първична устойчивостъ, мизерията и неволитѣ революционизираха народнитѣ маси. Въ резултатъ—атмосферата се насити, отровна отъ призови за революция и бунтъ, съдѣха на кипналитѣ страсти, които завилнѣха като необуздани коне. Прекатурваха се стари порядки. Нѣкакъвъ хипнозъ бѣ опиянилъ народа.

Подъ знака на това бунтовно време израстна и едно ново поколѣние писатели, дръзко, упорито, съ подчъртани народнически тенденции. Въ тоя шеметенъ водовъртежъ на събитията малцина можаха да се окопитятъ. Народната душа бѣ раздвоена, жертва на най-противоречиви чувства. Нѣщо неизбежно терзаеше душитѣ.

Революционната вълна, подхранена отъ българската общественостъ, намѣри своето естествено ехо и въ литературата. Върху този

фонъ, като изразъ на новото време, особено ярко изпъкна Хр. Смирненски. Между младитѣ писатели, които освежиха литературата ни, не можемъ да не споменемъ Ангелъ Каралийчевъ, Вл. Русалиевъ, Панчо Михайловъ и др. Въ по-ново време се създадоха още нѣколко имена, които упорито се домогватъ къмъ вътрешно осъзнаване, литературниятъ възходъ на които още е въпросъ на преценка. Новитѣ и старитѣ въ своитѣ писания високо заявиха литературното си вѣрую, което би могло да се резюмира съ следнитѣ нѣколко думи: възвръщане къмъ народа, новиятъ, вѣчно новиятъ фетишъ за поколѣнията; повече социалностъ и човѣчностъ, повече справедливостъ.

Поезията на това ново поколѣние писатели, патетична и революционна, пленява съ своя младенчески жаръ. Изстрадалиятъ народъ я приветствува. Въ нея се отеква бурята на неспокойното Черно море, проблѣсъци отъ великата мъдростъ на Балкана, ехото на човѣчността и смирението, които ни внушава звездното небе на Тракия и Добруджа. Въ тази нова поезия се разкрива душата на България, възбунтувана, костеливото лице на която синовно зове къмъ борба и подвигъ

Тукъ трѣбва да откриемъ малка скоба. Българскиятъ модернизъмъ, достигналъ своя разцвѣтъ въ творчеството на Теодоръ Траяновъ и Николай Лилиевъ, по неумолимата логика на събитията бѣше поставенъ предъ изкушението: да остане вѣренъ на своето вѣрую или да се приобщи къмъ новия духъ. Опити въ това отношение направиха редица наши писатели: Николай Райновъ, Людмилъ

Стояновъ, Ем. п. Димитровъ и др., но безъ успѣхъ. Израстнали въ стѣгдитѣ на индивидуализма, слѣпи за своята съвременность, безсилни да я проумѣятъ и почувствуватъ, — тѣ почерниха музитѣ си, слѣзоха като рицари въ живота, надянали революционни маски. Събитията, обаче, въ скоро време пожелаха да се пошегуватъ: почти всичкитѣ останаха съ своитѣ декламации. И тѣ се върнаха въ старитѣ си гнѣзда, уви — безъ да иматъ доблестята да счупятъ перата си, които до вчера топѣха въ ранитѣ на изстрадалия народъ. Днесъ тѣ сж отшелници, надянали тогата на мизантропи или понесени върху вълнитѣ на патриотарството и болезненитѣ извращения на своето собствено поколѣние, — подъ сѣнката на религията и мистицизма.

Новиятъ подемъ на народничеството, за който говорихме, пожъна богата жътва. За известно време, обаче, той бѣ преломенъ отъ 9 юний, особено следъ братоубийственитѣ септемврийски дни и последвалитѣ ги кръвопролития. Той бѣ подавенъ още повече следъ анархистичнитѣ акции на конспирацията и злодейския атентатъ на 16 априль. Днесъ положението въ страната е наистина тревожно. Една свирепа политическа и духовна реакция вилнѣе, необузdana и необезпокоявана. Народнитѣ маси, излѣгани въ своитѣ надежди, безъ ентузиазъмъ и безъ вѣра въ бждещето, като ослѣпени се лутатъ въ тъмнина. За дълго време зиналитѣ братски могили ще смущаватъ народната съвѣсть.

Въ този трагиченъ и върховенъ моментъ за народа българската интелигенция се суети безъ пжть и безъ воля за борба. Душата

на България е заключена, тъмна, хаотична. Тамъ умразата, отчаянието и любовта кръстосватъ зловещо мечоветъ си. Черната и безпредѣлна ненависть потиска душитъ. Апатията и безвѣрието, преломили крилата на предишния устремъ, безсърдечно разкъсватъ народното сърдце, — доброто и красивото, което жестокитъ български условия по чудо още не сж осквернили. Палачитъ сж доволни, народътъ — бедниятъ народъ, усамотенъ въ себе си — гледа съ усмивка на трагикомедията, отвратенъ и покъртенъ за всичко станало.

Кой е виновниятъ?

Кжде е интеллигенцията, борческата и народническа интеллигенция, да изведе своя изстрадалъ народъ отъ този кошмаръ на противоречиви съмнения и борби? Писателитъ, кжде сж българскитъ писатели да дадатъ примѣръ съ своя нравственъ куражъ на сжщитъ онѣзи, които до вчера зовѣха на бунтъ и революция?

Тжжна и нерадостна действителность!

Тѣ сж при поробителитъ, отвждъ барикадата, одето бѣ стрелянъ народътъ. Тѣ сж при „отечествоспасителитъ“, въ сѣюзъ съ мракобесието, което ненавиждаха и проклинаха. Повечето отъ тѣхъ сж при палачитъ, на които се продадоха за двадесетъ сребърника.

ПИСАТЕЛЪТЪ И НЕГОВАТА МИСИЯ

Литературата е ехо на живота, творческо пресъздаване на действителността, еманация на националния духъ, — огледало, въ което се откроява духовниятъ обликъ на всѣки народъ. Ето защо писателятъ трѣбва да възпроизвежда не бита, а скрития му смисълъ — племенната динамика, духовния ритъмъ на епохата. Само така той ще може да надрастне мимолѣтността. Само по този начинъ той ще се отскубне отъ пленничеството си на момента и ще се възмогне до потайнитѣ скрижали на народния битъ и племенната романтика. Единствено по този пжтъ писателятъ ще обозре и осъзнае племеннитѣ търсения и козмичнитѣ стихии на народа си, които ще му откриятъ дверитѣ и за общочовѣшката съкровищница на литературата.

Отъ временното къмъ вѣчното — ето една истина, която вѣковетѣ сж ни оставили като скжпа реликва. Тя е колкото проста, толкова и трудна за обладаване. Писателятъ, който е билъ слѣпъ за националнитѣ възжеления на своя народъ, който не е успѣлъ да ги преломи въ своята душа, за да ги даде съ проникновение като завършена еманация на своето време, — не може и никога нѣма да остави трайна диря въ литературата. Въ найдобрия случай той ще бжде изкупна жъртва на гибелния водовъртежъ на времето, въ което

се сблъскватъ общочовѣшкитѣ и националнитѣ стремежи. Голѣмиятъ творецъ съ ясно-видството на пророкъ дълбоко изживява и синтезира противоречията на своята съвременность, възжеленията и възторзитѣ на своя народъ, устрема и борбата на епохата, подъ знака на която се е родилъ.

Въ този смисълъ писателятъ не е глашатай, нито фотографъ, макаръ неговитѣ идеи да му сж подсказани отъ живота. Пресътворени въ една висша поетическа действителность, тѣ сж нѣщо повече отъ огледало на обществеността. За просвѣтлението и за тѣхното осъзнаване творческата воля, ясниятъ погледъ за свѣта, писателското самочувствие и болкитѣ на народа сж играли решително значение. Този пжтъ е Христовата Гетсимания за всѣки писателъ, а наедно съ това и неговата Голгота.

Стара истина е, че при формирането на писателя и на неговитѣ поетически сънища влияятъ много факти и причини: литературната традиция, духътъ на епохата, личнитѣ качества на твореца, племеннитѣ особености на народа. Всичко това трѣбва да узрѣе въ поетическото подсъзнание на твореца, за да бжде проявено съ замаха на сърдцеведѣ. Единъ писателъ, който цени и уважава своята литературна мисия и писателското си труженничество, има предопредѣлена сждба, — тежката участъ да демаскира духовния ликъ на своя народъ, а чрезъ него и на епохата си. А затова той трѣбва да умѣе да вижда. Какъ би могълъ да се възмогне той до тази висота, ако не се е намѣрилъ като творческа личность и не е почувствувалъ своя духовенъ

образъ? Прозрѣлъ въ светая светихъ на своето време, обгърналъ широко неговитѣ преживявания, той има мисията да посочи възхода и племенното осъзнание на народа си. Наистина, подобенъ кръстъ не е по силитѣ на всѣки творецъ. Но само по този начинъ той може да проникне въ глѣбинитѣ на своето време и да осъзнае литературното си дѣло като духовна мисия, предопредѣлена му отъ сждбата въ името на човѣчността.

Трѣбва да се подчъртае, че най-големиятъ врагъ на изкуството е публицистичността. Писателятъ, който нѣма въ себе си сили да я надживѣе, преждевременно умира въ пошлата ѝ дѣлничност. Истинскиятъ творецъ е знаменосецъ на идеи, борецъ за социална правда, рицаръ на низвергната красота, а не робъ на всѣкидневието. Животътъ въ своята съвокупность отъ преживявания е суровия материалъ, отъ който писателятъ пресъздава поетическитѣ си видения и сънища. Чрезъ него, благодарение възприемчивостта си и най-вече съ огледъ на своята чувствителность, той пресътворява първоначално въ себе си, а следъ това като завършени художествени образи крушенията и възторзитѣ на своя народъ. Така неговото литературно дѣло преждва, той покорява живота, възмогва се надъ времето, като оживява своитѣ литературни творби съ неугасващия копнежъ на своята, на народната и на общочовѣшката жажда за красота и за щастие. По този начинъ националниятъ духъ на единъ народъ се приобщава къмъ всепобеждаващия устремъ на човѣчеството.

Но писателът е и борецъ въ живота. Неговитѣ идеи сж само поводъ за да разкрие чрезъ тѣхъ своя приказенъ миръ. Като синъ на своето племе, той е апостолъ, който знае и предчувствува неведомитѣ пжтища на буреносния народенъ възходъ. Единственъ срѣдъ многото, той прозира далече въ бждещето, сочейки пжтя на племенното осъзнаване, на великата жъртва въ името на народа, на священото труженичество предъ идеала на красотата и щастието. Христо Ботйовъ — този гигантъ на българската мисль и творчество — е великъ въ своята поезия, защото успѣ да възсздаде не само епохата си, но и да я пресътвори въ поетически видения, които сж въплъщение на живота, на идеитѣ и на поетическия му духъ. Наедно съ това въ тѣхъ и чрезъ тѣхъ той се вживѣ съ душата на България.

Писателътъ е рицаръ, който воюва за поруганата правда, — жрецъ, прозрѣлъ своето проклятие на земята, Голготата на който отъ негова лична сждба става народна Гетсимания. Нѣма и не може да сжществува писателъ безъ собственъ кръсть. Въ него той символизира труженичеството и волята на своя народъ въ устрема му за слънчевъ день.

Една стара легенда изтъква писателя като сърдцеведъ и творецъ-откривателъ на нови миpове. Той е пратеникъ отъ Олимпъ, дошълъ на земята да възсздаде трагедията на своята епоха, — магьосникъ на словото, бунтовникъ въ живота, Исусъ съ афра и съ мечъ, който зове на подвигъ, за да изгори самъ въ кладата.

Писателят е въплъщение на човшкия духъ, който, и когато е умрълъ, живѣе въ съзнанието на поколѣнията. Има мъртавци, които сж вѣчно млади и ослѣпително красиви въ своето царствено обаяние. Тѣхниятъ гласъ презъ всички вѣкове се слива съ всепобеждаващия подвигъ. Прометей е най-красноречивото въплъщение на този духъ, който трѣбва да внуши на писателя да бжде като него винаги пръвъ и всѣкога неуязвимъ въ своята воля за смъртъ и въ надеждата си за безсмъртие.

ПРЕДЪ ЛИЦЕТО НА ЖИВОТА

Голѣма е трагедията, която изживява съвременна България. Септемврий и последвалитѣ го кръвопролития, политическата и културна реакция, на която сме свидетели, достатъчно убедително говорятъ, че подъ тжжното небе на българската действителностъ, въ недрата на народа и въ положитѣ на художествената ни литература нѣкаква потайна мисль до смъртъ изтезава душитѣ. Това е, можеби, живецътъ на бждещето — новото кръщение на българския духъ.

Страницитѣ на миналото ревниво криватъ истината. Въ днешното време на морални крушения и политическо безпжтие, когато тревогата отъ кървавото и тжжно вчера съ всѣки изминатъ день се увеличава отъ ужаса, който вещае мрачното настояще, — трѣбва да се констатира съ голѣма скръбъ, че охотницитѣ и борцитѣ за тържеството на низвергнатата красота и поруганата правда все повече намаляватъ. Крайно време е, отърсени отъ временитѣ увлѣчения, да пристѣпимъ прага на голѣмитѣ изкушения и каиновскитѣ години, които породиха нравственитѣ, културнитѣ и политическитѣ безпжтствия, за да потърсимъ щастливия изходъ, — да развѣнчаемъ похитителитѣ, да посочимъ съ прѣстъ разбойницитѣ и съ чисто сърдце да възделаемъ святата и чиста истина.

За съвременната българска интелигенция това е явен рискъ. Но нека почерпимъ куражъ отъ миналото. Въоръжени отъ себеотрицанието на голѣмитѣ български културтрегери, трѣбва да кажимъ волитѣ си за новъ животъ. При това положение не можемъ да не констатираме, че изминатиятъ пжтъ отъ българската литература и българската общественостъ е мобилизационния периодъ на българския духъ въ неговия устремъ за племенно осъзнаване, обществено проявление и литературна манифестация.

Трѣбва да прибавимъ още, че този възходъ все още не е получилъ своето окончателно утвърждение, — обстоятелство, за което свидетелствуватъ днешното литературно и политическо безпжтие, опасниятъ кръстопжтъ на идеитѣ и българскитѣ козмични стихии, за които намираме неоспорими доказателства въ най-новата ни литературна и политическа история.

Като най-внушителенъ изразъ на този своеобразенъ „шурмъ ундъ драгъ“ и на неговитѣ всестранни проявления трѣбва да отбележимъ: Паисий, борбитѣ на третото съсловие за черковна и политическа свобода, бунтовническата дейностъ на хъшоветѣ, културната мисия на българското възраждане, най-свѣтлата и най-красива страница въ устрема на българския духъ. Истината ни задължава да признаемъ, че шурмътъ на българския народъ и днесъ продължава. Въ единъ моментъ, когато западнитѣ народи сж въ процесъ на дегенерация, омаломощени и разядени въ своята първична националностъ, българската душа тепърва разкрива себе си, осъзнава се,

за да бъдемъ свидетели въ утрешния денъ на нейната импозантна манифестация. И строителството на българската държава още не е завършено. Националниятъ въпросъ, който погълна възжеленията на нѣколко поколѣния, продължава да гнети българската народностна съвѣсть.

Трѣбва да прибавимъ къмъ тѣзи противоречиви тежнениа и духа на новото време, съ неговитѣ борби за човѣчностъ, на които по начало българскиятъ духъ никога не е билъ чуждъ. Нѣма да се позоваваме на боготемелството, всенародния протестъ на българската съвѣсть, защото въ нашитѣ дни преживяваме устрема на следвоенна България, съ нейния походъ за осъществяване на народнитѣ възжеления, — 9 юний и септемврий, две крайности на българския духъ, които убедително говорятъ, че нова България, освободена отъ политическото и духовно робство, още търси себе си — осъзнаването и използването на творчески български сили.

По този пътъ на възторзи и погроми ние бихме могли да посочимъ много белези за силата на българския духъ. Общественото чувство на българина въ последно време значително порастна; българскиятъ езикъ доби завършеностъ и изразителностъ; културниятъ и националенъ подемъ срѣдъ народа е на своята висота; жаждата за просвѣта и творчество сж повсемѣстно явление — всичко това говори, че българскиятъ народъ културно и политически е значително възмжжалъ. Това свидетелствува и литературата ни отъ по-ново време, която се радва на имена и труженици,

които биха правили честъ на литератури съ традиции и съ вѣковно минало задъ себе си.

На почвата на тѣзи нови общественно-културни тежнения, откърмени въ духа на своето време — нека прибавимъ: и съ болкитѣ на своя богоборчески народъ, — Христо Ботѣвъ и Пѣю Яворовъ успѣха да отбележатъ голѣми завоевания. Тѣхното творчество не е само изразъ на едно време — въ него е подчертанъ отрадниятъ фактъ, който придава на литературното имъ дѣло характеръ и изразъ на национална религия. Въ тѣхнитѣ произведения по осезателенъ начинъ се манифестира и националната мощъ на българския духъ, узрѣлъ за свободно творчество, — козмичнитѣ стихии въ българската душа, внушителни, но все още необуздани, затова пѣкъ красиви поради своята първичностъ и своеобразна грубоватостъ. По тази именно причина тѣхната поезия е неразривно свързана съ народа, като чели е издѣнка на българското племе, на неговитѣ болки и стремежи. Тя е творческа еманация на българския народъ, затова въ нея се оглежда България съ своя устремъ за възходъ и строителство.

Голѣмата задача на нашето време — една върховна целъ, която ще продължава да хипнотизира подрастващитѣ поколѣния въ течение на дълги още години — ние се осмѣляваме да резюмираме така: поезията, въобщо изкуството, като най-съкровень изразъ на човѣшката и племенна сжщина, е нѣщо повече отъ ехо на живота. Въ него сж включени творческитѣ възможности на белязанитѣ отъ живота духовни водачи. То е лабораторията на духа: животътъ, тѣй разнообразенъ и мно-

голикъ, намира въ него отражение, пресъздаденъ, осмисленъ, като завършенъ образъ на осъщественъ блѣнъ.

Това, обаче, още не означава, че литературата трѣбва да робува на живота, на публицистичността. Отъ художествена гледна точка материалнитѣ успѣхи бледнѣятъ прѣдъ творческата дейность. Затова погледътъ на писателя, на голѣмия сърдцеведъ, трѣбва да прониква въ бита и чрезъ него — въ светая светихъ на националната душа. Тамъ той ще открие българската трагика и историческата вина на племето ни, чрезъ които единствено неговото творчество ще се обгори отъ дълбокия смисълъ на епохата, за да остави трайни и вѣчни следи въ съкровищницата на човѣшкия духъ.

Единствено по този пътъ на углѣбение и духовно възмогване българската литература, нейнитѣ вдъхновени апостоли, българското изкуство и неговитѣ възторжени труженици — все повече ще прозиратъ съкровения смисълъ на българската национална Голгота, на нейнитѣ кръстни страдания. Така творческото имъ дѣло ще стане Библията на нашитѣ дни.

НОВОТО НАРОДНИЧЕСТВО

Изкуството винаги е съпътствувало живота и писателят, въпреки своята воля, всъкога е ставалъ тълкувателъ и фокусъ на общественитѣ настроения. Въ литературното дѣло на нѣкои писатели връзката между живота и изкуството напълно се покрива съ обществената служба.

Когато писателят се е затварялъ въ замъка на своитѣ творчески сънища и олимпийски е отминавалъ живота, когато се е считалъ за първожрецъ на чистото изкуство и се е сочелъ като апостолъ и художникъ отъ най-чиста проба, — дори и тогава той е изразявалъ известни упадничави настроения въ обществото. Че това е така, красноречиво ни доказватъ романтицитѣ, които следъ френската революция станаха изразители на разочарованията на неосжщественитѣ принципи на просвѣтителния вѣкъ. Тази мисълъ се потвърждава и отъ залѣза на модния до вчера символизъмъ, който отрази въ изкуството отчуждеността на интелигенцията отъ живота и на онѣзи класи отъ обществото, които, като обладаваха материалната мощъ, страдаха отъ пресищане и умора.

Въ по-ново време възгледътъ „изкуство за изкуството“ почна да губи почва поради новитѣ обществени настроения, комплициранитѣ социални борби и, най-вече, благодарен-

ние ръста, самочувствието и силата на възходящия пролетариатъ. За този упадъкъ на модернизма ни говорятъ вече и самитѣ негови представители. Нѣкои отъ тѣхъ, които се афишираха като адепти на тази литературна школа, изправени предъ действителността, осѣнени отъ нейния духъ, платиха данъкъ на социалнитѣ увлѣчения и социалното изкуство.

Проф. д-ръ Ив. Д. Шишмановъ обяснява този повратъ въ изкуството поради „банкрутството на отвлѣчения германски идеализъмъ и временното тържество на материализма“. Именитиятъ български професоръ мисли, че въ днешно време, при новитѣ политико-социални отношения, дори и най-убедениятъ романтикъ нѣма куражъ и не може да заяви, че „е роденъ само за вдъхновение“. Именно за това „все повече почва да взема връхъ възгледътъ, — пише д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, — че изкуството, каквото и да е неговото произхождение, каквито и да сж условията за неговото развитие, може да бжде и единъ мощенъ факторъ, който е въ състояние да подпомогне дейно за възтържествуване на известни идеи, които вълнуватъ обществото“.

Причината за възхода на социалното изкуство се корени още и въ съвременната диференциация на класитѣ, въ остритѣ социални борби и въ привилегированото положение, което заема пролетариатътъ, като класа на бъдещето, съ ясно опредѣлена историческа мисия. Не е случайно, че днесъ се говори не само за политическа, но и за стопанска демокрация; а демокрацията, това е народътъ и на първо мѣсто — пролетариатътъ. Ето защо нищо неестествено нѣма въ утвърдението,

което дори единъ литераръ-историкъ като д-ръ Ив. Д. Шишмановъ се е видѣлъ принуденъ да направи: „Изкуството е длъжно да се демократизира и да пригърне новитѣ течения, които се стремятъ къмъ подобрене на общественитѣ отношения, защото най-свѣтлата задача на всѣко изкуство е евдемоническа: човѣшкиятъ прогресъ и щастието“.

Това ново изкуство печели вече позиции и все повече се затвърдява въ живота, защото напълно се слива съ настроенята и възжеленията на съвременното човѣчество. То „охотно пригръща неговитѣ страдания и тѣги и съ готовностъ се поставя начело на борбата противъ общественитѣ неправди“. Нѣщо повече: „то разбира, че въ едно време на общи вопли и стенания малко мѣсто има за звукове сладки и молитви“. Тѣзи думи на именития български професоръ сж потвърждение не само за неразривната връзка между изкуството и живота, но и за обществената мисия на писателя. Ако надникнемъ въ историята на литературата, ще откриемъ много доказателства за правотата на тази мисълъ. Почти всички голѣми писатели сж се вдъхновявали отъ живота и трайното, голѣмото и вѣчното, което сж на завещали, сж възплътенитѣ художествени образи на герои, които за дадено време сж били синонимъ на общественитѣ възжеления и интреси. У насъ, обаче, дори и днесъ, все още се намиратъ литературни критици, които въ углѣбяването на писателя и художника въ живота и въ желанието имъ да се отдадатъ на обществена служба откриватъ нѣкаква „прозрачната цель да получатъ съ-

ответно морално или материално възмездие“ (Йорданъ Бадевъ).

Нищо чудно, че могатъ да се намѣрятъ умници, които отъ оригиналность бръщолевятъ думи, въ които сами не вѣрватъ. Странно е, че въ единъ моментъ, когато свѣтовната литература и нейнитѣ първожреци все повече се поглѣщатъ отъ духа на епохата, бидейки рожби на своето време, и съ все по-голѣмо усърдие се мжчатъ да го отразятъ, като наедно съ това му отдадатъ своя дѣлъ на служба предъ новата общественость, — хора като Йорданъ Бадевъ не само че си затварятъ очитѣ предъ този фактъ, но иматъ и дързостта да оплюватъ писателитѣ-народници. За тѣхния умъ новото време и социалното изкуство сж празни слова, „каканижене“, остарѣла пѣсенъ и пр. Съ свойствената си самонадеяность тѣ се провикватъ: „Съветитѣ на новооформираниѣ народници къмъ нашия писателъ за повече общественость сж толкова грѣшни, колкото и лицемѣрни“.

Въ сжщность, тартювщина и цинизъмъ сж утвържденията на литературнитѣ критици, които, макаръ общественици и убедени буржоа, нѣщо повече — упорити защитници на днешното класово общество — правятъ всичко, за да маскиратъ своята роля на наемници и на реакционери. Вмѣсто да се засрамятъ отъ своето продажничество, тѣ хвърлятъ камъни следъ самоотверженитѣ народници, за гдето искрено и честно сочатъ на своето дѣло и — което е по-важно — открито манифестиратъ социалнитѣ си тежнения.

Нека не правимъ сравнение на две не-

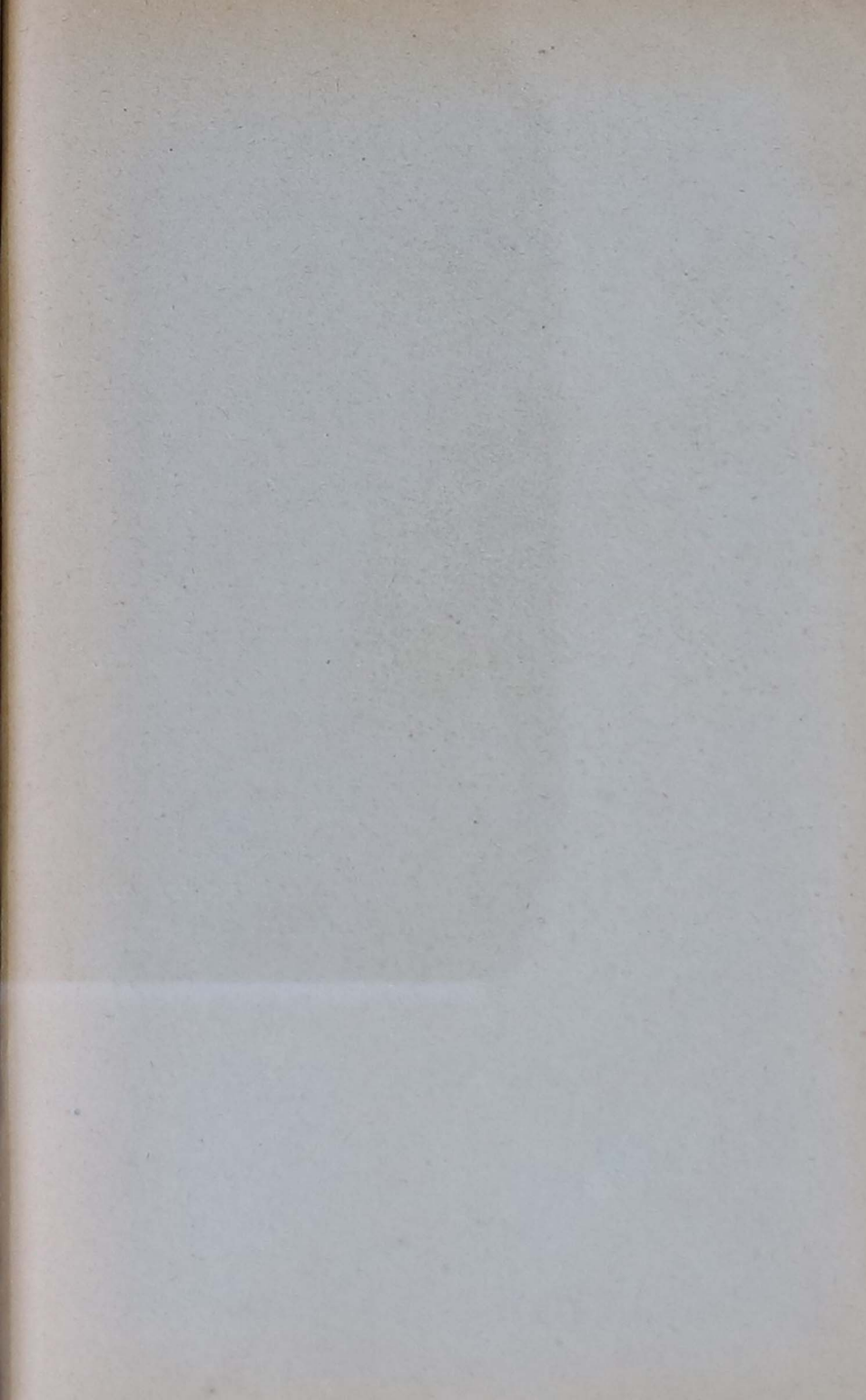
измъряеми величини: докато любимитѣ писатели на Йорданъ Бадевъ сж слуги на черното минало, което е осждено на политическа смърть, писателитѣ, които той обругава — борци и вестители на новия день — сж съвѣстѣта на бунтуващето се човѣчество противъ предрасждѣцитѣ; еднитѣ сж ретрогради, другитѣ херолди на епичната борба, която възхождащата пролетарска класа героично води за тържеството на социалната хармония, човѣчността и свободата.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Националенъ трагизъмъ	5
2. Преклонение предъ земята	12
3. Посоки и цели	17
4. Възвръщане къмъ народа	22
5. Писателътъ и неговата мисия	26
6. Предъ лицето на живота	31
7. Новото народничество	36

Библиотека „ПРЕДЪЛЪ“

ул. „Узунджовска“ № 14 — София

ИЗЛЪЗЛИ ОТЪ ПЕЧАТЪ:

1. Проф. Д-ръ Ас. Златаровъ — Общественикъ и гражданинъ, речъ . . . . . 10 лв.
2. Печо Господиновъ — Посоки и цели, есета . . . . . 20 лв.
3. Василь Каратеодоровъ — Вл. Русалиевъ, литературенъ портретъ . . . . . 15 лв.
4. Панчо Михайловъ — Нейниятъ пжтъ, повестъ . . . . . 20 лв.
5. Пантелей Матеевъ — Хамалитѣ и азъ, стихове . . . . . 20 лв.

ПОДЪ ПЕЧАТЪ:

Вл. Русалиевъ — Рудничари, поема. Василь Каратеодоровъ — 21 поети и любовта, есета. Петъръ Горянски — Бунтътъ на маситѣ въ българския романъ, студия. Панчо Михайловъ — Орли, разкази.

15 лв.

